

Մանգրամի Էփեայր

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻՓԸՅՅԵ ՎԵՄԵՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

Մանգրամի Էփեայր սկսե-
աւ 300 հիւսիս վերին կողմէ,
նէվի գլխով, ի վերջոյ ի-
շխուհի կէտէ, ազճէ 251, վե աշ-
խուհի 123 գրէ զի թաշ-
րաւոր իշխուհի փարաք
տակի իշխուհի օլաքագ, սե-
նէվի գլխով սազ ազճէ
250 զե ալթը ալթը տակի
123 գրէ օլաքագ տար,
վե սեֆերանիստիս 40-
արփ արանս օթթըաւաք արթ:

Իշխուհի զի սեֆերանիս
իշխուհի սեֆերանիս 3
իշխուհի սեֆերանիս 2 զի սե-
ֆերանիս զի սեֆերանիս
տար իշխուհի սեֆերանիս
Սեֆերանիս զի սեֆերանիս
Սեֆերանիս զի սեֆերանիս
467 հիւսիս կողմէ 123-
վերջոյ Էփեայր թաշրա-
ւոր իշխուհի փարաք 6 Փա-
նասեմ իշխուհի կեօնէրիւ-
նէ արթ:

ԳԼՇԻՆՆԻՍՆԵՆԷ 1777 ԵՊՀԻՃՃԷ 22 1870 ՄԱՐՏ 12 ԲԵՆՃՇԷՄՊՈՂ ԱՆՅԱՐԱՆՍՍ ՄԱՐՏ 24 ՆԻՄԵՐՈ 1180

ԻԱՐԻՃԻՅԻ

Երանան գրաւը հազրէթլերինն,
էօնիւմիւզտեքի մայիս այրնտա, Ալման-
եանըն արճագ սուլարընտա պուլունա-
ճաղը, Թրիւնթէտէն պիտիբրիւմիշտիբ-
— Բօստատ թապ ու նէշը իտիւն
Օղղէրլիւթօթ Բօստան նամ զագէթա,
Բօստանըն չէնգուրաքնա (նէշը օլունա-
ճագ էլրագլարը մուսեւնէ իտիպ, նէշ-
րիւն ըուխաթ վիբիւն նէզարթլ) թա-
հիս իթիթիւթ քսիլիւն, Տօն Գարօս իլէ
սապըզ Գօտէնա ըրէնսիւնն, Լիօն չէհ-
րիւնէ կէօրիւմիւշ օլմայարընա տայիբ,
Բօստանըն իլէկիրաֆ անէնթօու թարա-
ֆընտան ալարագ պիբ թէլէկիրաֆ տէրճ
իթմիշ օլմար իշին, Բարա հիւքիւմէ-
թի մարիֆթի իլէ թաթիլ իթմիթիւթիշ,
Փագաթ պիբ հաֆթա սօնրա, թէքթա-
րէն նէշիւնէ ըուխաթ վիբիւմիւթ հիւ-
մէթ իտիւմիշ տիբ:
— Ճէպիւր մէմալիքի, շիմոյիէ գա-
տար, ուսուլի ասքերի թաշթընտա օ-
լորագ իտարէ իտիւմիւթ օլուպ, վե
պէօլէ պիբ ուսուլի թապիի նէթիսէսի
օլարագ, մէմալիքի մէզքիւթ, նիչէ
սէրպիսիլիթիւթ մահրուճ գալմըշ
օլտուղունտան, մէզքիւթ ուսուլի, Բ-
տարէյի պէլէտիլիէ, թէպտիլ օլմար,
վե Ֆրանսաա ճարի օլան սէրպիսի-
նէթլերինն, Ճէպիւրտէ տալիս վագ իտիւ-
մէսի իշին, Ֆրանսանըն Գալանիս մէճ-
լիսիստէ միւստէլէ օլունմագտա տըր:
— Լուսիս տը Լիւքսէնպուրկ նամ
զագէթատա, Լիւքսէնպուրկ տիւզալը-
ղընըն, Բիւրլանսոճ նամ չէհրիստէ վագը
օլան, շու աթիտէքի աճայիպ վագանըն,
նագլիւթի կէօրիւմիւշ տիբ:
Փեարվարըն 22 ինճի կիւնիւ կիճէսի,
չէհրի մէզպուրտա, իքի ատէտ պիւ-
յիւք Պէլիքա սանճաղարը տիբիւթիւ
տիբ:
Պունարտան պիբիսի, պիբպիւթիւթ-
նէ պիթիւթ կիպի օլան Ֆրանսըզ վե
Լիւքսէնպուրկ մուհաֆթը սաքիբի մէր-
քէլլերինն արա եէրիստէ պուլունան
տէմիբ Եօլ մէրքէլլիսի իթթիսալիստէ
վագ իտիւթիւթ օլուպ, իքիսիսիս իս, նէֆ-
պի չէհրիստէ պիբ աղաճ թէպիսիս վագ
օլունմուշ իսի:
Ֆերտասը սապահըք, էհալի ու-
եանտըգտա, նակէհան, Պէլիքա սան-
ճագլարըն կէօրիւթ, գիեատսիլլէ,
թէհաճիւթ պիս գալմըշ տըր:
Կիւմիւթիւթ մէմուրարը, վաթանբէր-
վիլլիք տուլարընտան թաշթիք օ-
լարագ, մէզքիւթ սանճաղարը աշաղը
ալմըշար, վե աեաղարը ալթընտա
չըղնատըգտան սօնրա, անլերի, բարա
բարա իթմիշլէր տիբ:
Օլ արա Ֆրանսըզ գապիլիլլերի իւս-
թէ ելթիլլէրէք, պիբ Մահքիւթ տիվա-
նը հուզուրունտա իսպաթ կէօթիւթիւ-
մէք իւզրէ, մէզքիւթ սանճաղարըն պիբ
իքի բարաշարը, կիւնպիւթ, մէրգու-
ման կիւմիւթիւթ մէմուրարըն էլիստէ
գուրթարապիլիլլէր տիբ:
Շիտի, մէզքիւթ մատտէնն թէֆ-

թիւթ, վե նէ նիւթէթ մէպի, էօլլէ պիբ
միւնագտալը մահլէլտէ, Պէլիքա սան-
ճագլարը տիբիւթիւթ օլմարըն գահրէ
չըղարընտա իշին, մախուսէն պիբ
մէճիս նասպ իտիւթի տիբ:
— Պիբ թագըմ իլմար գաթլար-
տան իսպարթի պուլունան պիբ գօմիսիս,
Իթալիա հիւքիւմէթի թարաֆընտան օ-
լարագ, Վէտիթթա նամ միւհիմիթ
կէպիսի իլէ, չապէշիթան գըրըլարըն
կիթմէք, վե օրատա Իթալիա հիւքիւ-
մէթի տօնամագընա մախուս օլմար իւզ-
րէ, պիբ իման սէլմէք իշին, հէման
օլ ճանիպ տօղրու Եօլա չըղմագլըք
հաղըրըլընտա պուլունմագտա տըր:
— Վիթթօր Նուար իլէ պիբիւթտէ,
Բրէնս Բիբը Պօնարթթըր տիւլՕեա
տալիթ իթմէք իշին, միւսայիլլէ յիս
լանսիստէ կիթմիշ օլան Իւլիք տը Ֆօ-
վիլլէ, կիւեա ալթմըշ նիֆթը Ճիւհու-
րիլլէ թարաֆիլի վե Պօսիալիս օլան
ասքիլլէր թարաֆընտան Եաղըմը օլան
պիբ մէթիւպու, Մարսէ յէլզ զագէ-
թաշինտա նէշը իթմիշ օլտուղունտան, վե
մէզքիւթ մէթիւպու, քեաթիւն Եաթ-
մա պիբ չէյ օլունշ օլտուղուն թաստիգ
գըլընտաղընտան, մէրգուճ Մ. Ֆօ-
վիլլէ, 6 այ մահպուսիլլէթէ, վե 1000
ֆրանք տալի ճէղայի նագտիէ հիւքիւ
իտիւթիւթ իստէ, մէզքիւթ հիւքիւն
աղըրըլընտա գարըր բրօթէթթօ իթմիշ
օլտուղունտան, իսպահիլլէ մահքիւթի,
անճագ մահպուսիլլէթի միւստէթիսի 6
այտան, 4 այա ինտիւթի տըր:
Սըթթը Մարսէ յէլզին մուհարթի-
լլէրի մահպուսի, պիբտէ պաստա մարի-
նասը կէօթիւթիւթ, Մարսէ յէլզի, օ-
լտաա պասալար իլի օլար:
ԳՈՒՄԱՐՊԱՋՐՆ ՎԵՅԱՐԸ
Ալմանեանըն Անհալթ տիւզալըղըն-
տա պուլունան Բէօթէն նամ չէհրիստէ,
շու աթիտէքի թէհաճիւթ շաեան հալ
վագը օլմուշ տըր:
Շէրի մէզպուրտա պուլունան գու-
մարտանիլլերին պիբիսիս, օրթա Եաշ-
լը պիբ ատէմ կիբիպ, գումար թրա-
բէղասը Էօնիւնտ, օթուրտու, վե օլնա-
մանա պաշարը:
Պիբ գաշ օնուս օլնատըգտան սօն-
րա, 1000 ատէտ գըրըմիլլէ գատար բա-
րա զագանտը:
Գումարտան սահիպի, մէզքիւթ
պիս ատէտ գըրըմիլլէ, մէրգուճ Եապան-
ճընն էօնիւնէ գօյտուգտան սօնրա, օ-
եուսա տէլմա իտէրիսիս տէյի, սի-
ւալ իլլէտի:
Մէրգուճ Եապանճը, պու սիւտէ
ճէվապ վիթմիլլիստէն, գումարտան
լատէմէլլերինտէն պիբիսի, անըն ումու-
ղունու տիւթիլլէրէք, մէզքիւթ սիւտէլի
թէքըրիւթ իլլէտի:
Եապանճը, թէքթաքէն քէնտի սիւ-
քիւթիստէ տէլմա իթմիթիւթ պաշա,
ասպ պիբ հարթէթ տալի կէօթիւթ-
մէտի:
... պիբարէ ատէմ, օթուրտու գու-
եկրտէ էօնիւն իտի:
Իշին պու հալի մէյտանա չըղարը-

տա, գումարտան սահիպի, մէզքիւթ
պիս գըրըմիլլէ Եօլիւնիւն Էօնիւնտէն
գալարըն պաստաղա գօյտու, չիւն-
քի, էօլմիւշ ատէմիլլէ մուգալլէլլէ կի-
րիլլիլլէ օլտուղունտան, պէնիմ ազ-
ճիւմ Եիսն պէնիմ սաեքըր, տէր իտի:
Մէրգուճ Եապանճըն վարիւթի,
գումարտան սահիպիս մէզքիւթ էօզ-
րիւնէ իթիպար իթմէտիլլէրիստէն, ա-
նը մուհաքէմէլլէ չէքիլլէր տիբ:
— Լօնտրատա պուլունան Ամբի-
գալընտա գօմիթէսի, Ուաշիկիլլէրըն
տօղուշու Եէվի սէնվիսիսիս գիլիլլէթի-
նի իճրա իթմիթտէ, Ամբիգանըն տօ-
թու, վե Էսիլի Էվրօպաեք, Եէնի գիւր-
րիլլէթէ թէպտիլ իթմէք իշին, էվիլլիս-
տէն թալիսիս գըլընմըշ պիբ գաթ պու-
լունան Մ. Վիթթօր Հիւքիւնտէ աղը-
նա, պատէ թէքիլլէ իթմիշ օլուպ, վե
մէճիլլիս գարաքնա, րէյիս թարա-
ֆընտան, մէզքիւթ լուղիլլէր Վիթթօր
Հիւքիւթ թէպիլլէ գըլընմըշ օլտուղուն-
տան, մէրգուճ գաթ շու աթիտէքի ճէ-
վապանմէյի Եաղըն տըր:
• Զօթիլլէ Հաուս 27 իտարվար 1870
• Էֆէնտի:
• Սըթթմա նուշ Էյլլիսիլլիսիլլէ պատէ-
տէ հաղըմտա ճայիլ կէօրիւթ վե պա-
նա տալի թէպիլլէ իթմիշ օլտուղունտա
նագլիքտան լուղիլլէր, զայիլլէ տէրիս
սուրէթտէ, գապիլլէ թէպտիլլէ իլլէթի-
լլէ տիբ:
• Կիւք սիլլէ վե կէրէք հիւքիւթ լու-
րէթիլլէրիսիլլէ, թէքէքիւթ իտէրիւթ:
• Էվիլլէթ, Ամբիգանըն պիբիւթիւթ
օլան Էալիլլէրի Եանը պաշարտա, Էվ-
րօպանըն տալի պիբիլլէր օլան Էեա-
լիլլէրի պուլունմագտա տըր:
• Ամբիգա վե Էվրօպա, Եալընըզ,
պիբ Ճիւհուրիլլէթ օլմալը տըրար:
• Էյլլէ պիբ կիւն կէլլէթ տիբ քի,
Էհալիլլերին սուլու, Էն սաղլամ պիբ
թէմէլլէ, վե ինսանլարըն սէրպիսիլլէ օ-
լան մէզքիւթ Էսաա Էլլէրիսիս իսպա օլա-
ճագ տըր:
• Պէն իլլիլլէք իսթէեէն պիբ ատէմ
օլուպ, պուլունան գիեատէ հիշ պիբ չէյ
տէյիլլէ իմ:
• Պիլլիս, հաղըմտա տէրքեար օլան
Էնիլլէթիլլէ պանա չիլլէք սաեքըր, վե
գապիլլէ թէպտիլլէ տիբ:
• Սիլլիս տօթման էլլէրիլլէրիլլէ սըղարըմ:
վիթթօր Չիլիս
— Իշխուհի մատտէլլերին տայիբ
օլան կիլլէ պիբ մէմուրիլլէթէ, Էնիլլէ-
թէրա հիւքիւմէթիսիս, Իրանտա նա-
ղըրըն, Բօստա կէօնտիլլէքտէ օլմա-
ալ, Իրանտանըն Տըպիլլէ չէհրի զագէ-
թալարընտա օլունմուշ տըր:
— Բարիտէ, Ֆրիք իտիստէ պիբ ա-
տէմ, զանն օլունտուղունտա կէօրէ, գըս-
գանճըք էսրի օլարագ, քէնտի գարը-
սըն Էօլտիւթիլլէ, վե գօնուստէն պիբ
մէթթուպ Եաղարագ, հալի քէյիլլէթի-
լիլլէ պէեան իթմիթիւթ սօնրա, քէնտի-
սիսի տալի սամագլըք հաղըրըլընտա
պուլունմուշ օլտուղունտա պէեան իլլէ-
միշ տիբ:
Հաղըգաթէն, մէրգուճ, քէնտիստէ-
գիւնտէ, սաղ պուլունմուշ օլուպ, Ֆիլ-
տար կիւնիւ, Բարիստէ Եաղըն պուլուն-
ան պիբ օլմալար, աղաճըն պիբիստէն
աշաղըն աթըմը օլտուղունտա կէօրիւթիւթ
տիբ:
— Տիւլլիլլէ իլլէթի, Իթալիանըն
Էաթուլի չէհրիստէ պուլունան զագէթա-
ճըլար իշինտէ տալի, պիլլիլլէք պիբ
գըրիլլէ իթմէքտէ, վե մէզքիւթ իլլէթ,
կիւն պէ կիւն, տահա զիտտէ քէպի
չիտտէթ իլլէթէքտէ օլտուղունտան, պու-
նուս պիբ շարէսիս պաղըմալը Էլլէթի-
նէթտէն կէօրիւթիւթ տիբ:
Շիտի, չէհրի մէզպուրտա պուլուն-
ան քեաֆֆէյի զագէթաճըլար, քէն-
տի պէյլլէրիստէ պիբ Էնամուս մահքիւթ
մէսի, գուրմուշար տըր, վե շիտիլլէ
սօնրա, վուզուս կէլլէ զագէթաճագ մու-
արաղար, գըլըն վե գուրուն մուհա-
քիլլէսի հուզուրունտա չըղարըլլէտեք,
մէզքիւթ Էնամուս մահքիլլէսիսիս, հիւք-
միւնէ հէվալլէ իտիլլէթէքիլլէ իթմիշ:

Հաղըգաթէն, մէրգուճ, քէնտիստէ-
գիւնտէ, սաղ պուլունմուշ օլուպ, Ֆիլ-
տար կիւնիւ, Բարիստէ Եաղըն պուլուն-
ան պիբ օլմալար, աղաճըն պիբիստէն
աշաղըն աթըմը օլտուղունտա կէօրիւթիւթ
տիբ:
— Տիւլլիլլէ իլլէթի, Իթալիանըն
Էաթուլի չէհրիստէ պուլունան զագէթա-
ճըլար իշինտէ տալի, պիլլիլլէք պիբ
գըրիլլէ իթմէքտէ, վե մէզքիւթ իլլէթ,
կիւն պէ կիւն, տահա զիտտէ քէպի
չիտտէթ իլլէթէքտէ օլտուղունտան, պու-
նուս պիբ շարէսիս պաղըմալը Էլլէթի-
նէթտէն կէօրիւթիւթ տիբ:
Շիտի, չէհրի մէզպուրտա պուլուն-
ան քեաֆֆէյի զագէթաճըլար, քէն-
տի պէյլլէրիստէ պիբ Էնամուս մահքիւթ
մէսի, գուրմուշար տըր, վե շիտիլլէ
սօնրա, վուզուս կէլլէ զագէթաճագ մու-
արաղար, գըլըն վե գուրուն մուհա-
քիլլէսի հուզուրունտա չըղարըլլէտեք,
մէզքիւթ Էնամուս մահքիլլէսիսիս, հիւք-
միւնէ հէվալլէ իտիլլէթէքիլլէ իթմիշ:
ՏԱԻԼԻՅԻ
Տիւնքի չըգարըլլան Էլլէրիլլէ չէրըլլա-
տա, Նուպար բաշա հաղըթիլլերինն
իթմանպուլ միւստէլլէթի միւնասէպէ-
թի իլլէ պիբ պէնտ նէշը իտիլլէթ օլուպ,
շու աթիտէքի մալիւմալթար իլլէթ գը-
լընմըշ տըր:
Միւշարիլլէ չէ հաղըթիլլերի, Մըլըր-
տա էճնէպի գօնուրուպարըն տալի քիս-
մէք հուզուրունտան թաթիլ իտիլլէսի
հաղընտա, Պապը-ալիլլիս ըուխա-
թըն թալիլլէ իլլէթէքտէ կէլլէթ օլտուղուն-
տալիստիւթ տիբ:
Կիւք զագէթայի մէզքիւթուս ալիլլէ
իլլէտիլլէ մալիւմալթար իթմիւթա իտիլլէ-
պիլլէր իստէ, պու պապտէ Սասրագամ
հաղըթիլլերի, քէնտի էվիլլէրէ Էֆթեա-
րընտան միւսաատէլլէր իթմէքտէ օլտու-
ղունտան, մէզքիւթ ըուխաթըն, Նու-
պար բաշա հաղըթիլլերին վիբիլլէթի-
նէ տայիբ, աղ չիւքէ գալմըշ իթիլլէ:
Բէզալիլլէ րէսի տայիլլէրտէ
սէջլէնտիլլիստէ նէզարէն, խըտիլլէ հաղ-
րէթիլլեր իլլէ, քէնտի պիբատէրի պու-
լունան Ֆաղըլ Մուսթաֆա բաշա հաղ-
րէթիլլերին, պիբպիլլէրի իլլէ պարըշ-
տըրաճագ թէպպիլլէրէ էլլէ ալմուզաա
օլուպ, կէլլէթիլլերին զիլլէր նապէտիտ ի-
տիլլէթէք իթիլլէ:
Խըտիլլէ հաղըթիլլերի, Եալընըզ Հա-
լիլլէ բաշա հաղըթիլլերի իլլէ ուզալմագ
իսթէմէյիլլէ, անըն թէքթարըն Շուպ-
րաեա կիթմէթիսիս, հիշ պիբ սուրէթիլլէ
բաղի օլմաեաճագ իթիլլէ:
— Պիլլիլլէտան Եաղըրըլլէն նէզա-
րէն, պու սէն Սիւրիտաա, պու կիւնէ
գատար հէնուգ Եաղմուր Եաղմալըն օլ-
տուղունտան, Եաղ մէլիսիլլիստէ սու-
ղըլըլըք օլաճագ տըր տէյի գօրգուլ-
մագտա իթիլլէ: Շիտիլլէն պուլունայըն
ֆիեաթը կիւն պէ կիւն ալմուզաա օ-
լուպ, Հալըն ճիլլարարընտա վագ պիբ
չօգ գարիսէլլէր սէքէնէլլերի, սու պու-
լունմաղըր սէպէպիստէն, իսանէլլերին

